

OUD BROEK.NL

MEI 2017

- *De passie van Atsie Drijver*
- *Schoolreisjes lief en leed*
- *Gemengd Koor 125 jaar*

Op de voorpagina:
Atsie Drijver (Foto: Nico Merkelijn).

Schoolreisjes naar Schiphol, Kraantje Lek en Klimduin

Anno 1958

'Je mocht gewoon op de landingsbaan lopen'

Als klasgenootjes gingen ze kort na de oorlog naar de openbare lagere school aan het Roomeinde. Maar of ze toen meteen al met schoolreisje gingen? "De eerste twee jaar zeker niet," zegt Jan Mulder. Henk Bolks weet het ook niet meer, maar zeker is, dat ze op een gegeven moment met de hele school naar het oude Schiphol zijn geweest.

Een feest. "We gingen met de bus, nou, we hadden nog nooit in een bus gezeten. En een vliegtuig had je hooguit zien overvliegen," zegt Henk. "De bus stond op het Kerkplein, daar moest hij achteruit om te keren." Henks vader, veldwachter Bolks, stond het verkeer te regelen. Het hele dorp was op de been om de scholieren uit te zwaaien.

Jan Mulder is van 1939, Henk Bolks van 1940. We spreken hen samen met Frida Stöve en Geertje den Hartoog, beiden geboren in 1950. Onderwerp: de schoolreisjes, aanvankelijk eendagstochtjes, vanaf begin jaren zestig meerdaagse uitstapjes.

Bij die meerdaagse schoolreisjes ging je op de fiets naar bijvoorbeeld Schoorl. "Die fietstocht, daar deed je dan de hele dag over," zegt Frida. Geertje: "Ik was eens in korte broek, aan het eind van de dag waren mijn bovenbenen helemaal rood verbrand."

Wie kent niet het Klimduin, die enorme zandberg in Schoorl? "Daar bracht je dan de hele dag door," zegt Jan. "Van boven naar beneden, waar meester Smit, een heer van stand, je stond op

COLOFON

Het bestuur van Vereniging Oud Broek in Waterland:

Naam	Positie	E-mail	Telefoon
Jaap Wortel	Voorzitter	jj.wortel@hetnet.nl	020-4031216
Jan Maars	Projecten, Rondleidingen	j.maars@planet.nl	020-4031118 06-53923773
Hillie Honingh	Penningmeester	hilliehoningh12@gmail.com	020-4031567
Jan Hoetmer	Bestuurslid Beschermd Dorpsgezicht	sanjan65@hetnet.nl	020-4031614

Medewerkers: Studio Hans Mulder, Hanneke de Wit, Aagje Bruijn, Sytze Boschma (redactie)
Nico Merkelijn (fotograaf), Petra Steenkamer, Speed-O-Print (drukker).

Correspondentieadres: Vereniging Oud Broek in Waterland, Nieuwland 8a,
1151 BA Broek in Waterland

E-mail: info@oudbroek.nl • <http://www.oudbroek.nl> • Rabobank: NL44RABO 0310 7021 94

Lidmaatschap: Binnen postcode 1151 € 12,50, buiten € 15,00. Aanmelden via de website.

ISSN: 2211-8675

Wijk aan Zee, 1918

te wachten. Wie het eerst beneden was, kreeg een ijsje. Weten jullie nog? Je zat van tot top teen onder het zand."

"We kregen van thuis brood mee," vertelt Geertje. "En Riedel, dat was me wat. En dan ook nog een gulden!" Een gulden met uitroepteken, want dat was een enorm bedrag. "Voor die gulden kocht je snoep." Frida kreeg voor het meerdaagse schoolreisje een rijksdaalder mee. "Een lepel-tje voor mijn oma, een kaart en een postzegel - dan was het geld wel op."

De reisjes gingen naar vaste plekken, die door half schoolreizend Nederland werden bezocht. De Pyramide van Austerlitz bijvoorbeeld. "Is dat nou alles?" schoot het door Jan heen toen hij de pyramide zag. Henk: "Het leek of we in Egypte waren, maar je moest een heel eind lopen en dan zag je een houten naald. Stelde niks voor."

Frida heeft slechte herinneringen aan de beroemde speeltuin Kraantje Lek. "Je werd kletsnat en dan moest je zo weer de bus in, met zijn drieën opgepropt op tweepersoons plaatsen. Ik vond er niks aan." Henk tegen de dames: "Jullie zijn jonger, jullie hadden meer meegemaakt. Ik was nog nooit in een speeltuin geweest; ik vond het er fantastisch."

Laten we nu eens even kijken naar de tekst die Geertje voor ons allemaal heeft meegebracht. Het is het schoolreislied 'De lotgevallen van Jan' dat uit vijf coupletten bestaat. De eerste twee coupletten werden steevast in de bus of op de fiets gezongen. 'Jantje was vanmorgen...' en jawel: Geertje, Frida, Jan en Henk kunnen het lied nog stemvast zingen.

De Rustende Jager

Tijdens de meerdaagse schoolreisjes sliepen de kinderen twee nachten in jeugdherberg De Rustende Jager. Er waren altijd ouders of andere vrijwilligers bij. Mevrouw Potgiesser, me-

vrouw Nooij, mevrouw Leegwater. Henk: "De begeleiders deden veertien dagen lang voordat we vertrokken geen oog dicht, vanwege de verantwoordelijkheid voor al die kinderen."

"Het was wel dollen in die Rustende Jager," zegt Geertje. "Als je corvee had, hielp je de begeleiders en de jeugdherbergvader en moeder met koken." "Dirk Kouwenoord heeft eens een pan gehaktballen van een trap laten vallen," zegt Frida. "Van de jeugdherbergvader moest je ook bidden voor het eten, maar dat deden de meesten niet."

*— De kinderen der hoogste klassen der openbare lagere school te Broek in Waterland maakten Donderdag j.l. een uitstapje naar Haarlem en omstreken. Het weer werkte zeer mede om dien dag voor de kleinen tot een recht genoeglijken te maken. 's Avonds ten ruim half 9 ure arriveerde de boot, onder een toevloed van belangstellenden.

De schoolreizigers herinneren zich de barre afloop van een tocht naar Kasteel Heemskerk, waar het begon te regenen, bliksemen en stormen. Ze waren met de fiets - wat nu? Gelukkig schoten de Broekers thuis snel te hulp. Piet Meyn en nog zo wat heren kwamen de kinderen met auto's halen, Bert de Boer laadde de fietsen op zijn grote aanhangwagen.

Henk werd eens getroffen door persoonlijke pech: hij moest een schoolreis overslaan doordat hij ziek was. Hij was 'behoorlijk van slag', maar wat gebeurde? Huug Verweij, een van de weinige dorpsgenoten die een auto hadden, nodigde Henk uit. Hij mocht met Huug en zijn vrouw en kinderen een dagje mee naar het strand.

Zijn ze nou ook eens naar De Bedriegertjes geweest, die gemene fonteintjes die opeens aan het werk gaan? Of waren ze daar later naartoe, met hun ouders? Vaak gingen ze met de bus naar de ene attractie, en na het broodeten naar nog een ander festijn. Geertje: "Schiphol was geweldig; je liep gewoon over de landingsbaan."

Anno 1939

Jan Mulder herinnert zich Oud Valkeveen als doel van de reis. "Een speeltuin, niet al te ver weg. We gingen nooit ver weg. Voor mijn gevoel gingen we ieder jaar naar Oud Valkeveen. En als een ongeorganiseerde bende gingen we dan met de bus terug naar Broek in Water-land. Waren we om zes uur weer thuis? Of pas om acht uur?"

Vlak voor het Kerkplein doken de schoolreizigers tussen de banken. Dat was het traditionele grapje tegenover de ouders en de Fanfare die hen stonden op te wachten. Meester Smit hield op het Kerkplein nog een slottoespraak maar, zegt Jan: "Daar was niet veel aandacht voor. Iedereen was veel te blij dat we er weer waren."

De volgende dag vrij? "Nee," antwoordt Henk, "maar we mochten een uurtje later komen. Om tien uur in plaats van om negen uur."

HdW

Voor meer informatie (namen) over de foto's: zie nummer in Collectie 2059 - jaar 1958; de kleine foto nr 2097 - jaar 1939; dames in het wit is nr 3209 - jaar 1918.

oud Broek gaat weer op reis! U gaat toch ook mee?

Zaterdag 16 September

Historisch centrum van Delft

De Pioneering Spirit

Net als vorig jaar wordt het weer een **bijzondere excursie**. Bezoek aan het Historische Centrum van Delft (een pareltje) in combinatie met kennismaking met de Maasvlakte (tussen Rotterdam en Hoek van Holland) waar op spectaculaire wijze geschiedenis geschreven wordt door de uitbreiding van de nu al grootste haven van Europa. Thuishaven van het grootste schip ter wereld: de Pioneering Spirit, 382x127 meter, welke in 1 keer een heel platform oppakt en versleept van 48.000 ton.

Kosten € 59,50 p.p. Inbegr.: Rondleidingen, koffie/cake, lunch en aangekleed afscheidsdrankje. Wegens de enorme belangstelling en overboeking vorig jaar en om iedereen dezelfde kans te geven op deelname, nu uitsluitend en alleen inschrijven **vanaf 15 mei**, per telefoon of e-mail. Tel.: 06 53 923773 of j.maars@hotmail.com. Wie het eerst komt, wie het eerst maalt. Want helaas **vol is vol**.

Gebrekkige grijsaard

Broek in Waterland. Woensdagmiddag werd een voorbijganger aangeroepen door een gebrekkige grijsaard, verpleegd in eene woning alhier, waarvan de bewoners met een kraam op de naburige kermis te R. waren. De man leed ondragelijke pijn aan één der beenen, terwijl voorst verpleging en ligging veel te wenschen overlieten. Daar de woning gesloten was, kon de aangeroepene, de heer M. uit Monnickendam geen hulp verlenen, maar werd de Burgemeester met het geval in kennis gesteld. In het bijzijn van den gemeente-veldwachter en den dokter werd de woning door een smid geopend en den armen ouden man heelkundige hulp verschaft. Arme grijsaard!

Goedkoop Purmerender Courant,
2 september 1906

Hondenkarren stapvoets

Broek in Waterland. Dinsdag den 23en April is een begin gemaakt met het plaatsen van borden, ter waarschuwing voor automobielen, motorrijwielen en hondenkarren, waarop de maximum snelheid van 10 K.M. vermeld staat voor de motoren, terwijl hondenkarren binnen de bebouwde kom stapvoets moeten rijden.

Schuitmakers Purmerender Courant,
1 mei 1907

Speuren naar het verhaal achter foto, tekening of voorwerp

Foto: Kees de Gooijer

De passie van Atsie Drijver

Aagje Bruijn: "Atsie was gedreven, ze was een speurneus. Ze was heel enthousiast als ze weer iets had gevonden: de herkomst van foto's, de namen van de mensen die erop stonden, familieverbanden, jaartallen."

Sytze Boschma: "Atsie was perfectionistisch, ze wilde alles helemaal goed doen. Ze had een antenne die haar hielp zoeken; wacht, zei ze dan, nu ik dit weet, kan ik misschien eens hier of daar gaan kijken."

Atsie Drijver, Aagje Bruijn en Sytze Boschma werkten jarenlang samen aan het inventariseren en digitaliseren van foto's, tekeningen, teksten en voorwerpen voor Vereniging Oud Broek in Waterland. "Ats en ik spraken elkaar bijna iedere dag," zegt Aagje. Sytze: "Wij hadden wekelijks contact, behalve als Ats druk was met een tentoonstelling, de Broeker Feestweek of de rommelmarkt."

Op 27 januari overleed Atsie Drijver, vlak voor haar 74ste verjaardag. Het 'beheer van de collectie' van Vereniging Oud Broek in Waterland en haar bemoeienissen met oudbroek.nl waren twee van de vele taken, die zij met liefde en verve vervulde. Ats rechteop op haar omafiets, van het ene vrijwilligerswerk op weg naar het andere - wie heeft dat beeld niet voor ogen?

De teksten die u leest, als u op www.oudbroek.nl/collectie grasduint, zijn gemaakt door Atsie. "Ze zocht net zo lang, totdat ze het verhaal bij een foto rond had - historie, data, herkomst. Soms staan er hele verhalen bij de foto's; die haalde Ats bijvoorbeeld uit de boeken 'Wandeling door Broek' van Bruigom. Andere keren meldt ze alleen de feiten," vertelt Sytze.

Sytze Boschma 'shopt' de foto's; hij snijdt er randen af, werkt ze bij. Heel belangrijk: hij zet er copyright OudBroek.nl boven 'anders kan iedereen ze zomaar pakken'. Bovendien zet Sytze de foto's en teksten, als alles is gecheckt en dubbel gecheckt, op het internet.

Ruim zestig historische verenigingen maken, samen met onze vereniging, gebruik van hetzelfde Collectie Beheer Systeem. Sytze: "Sommige verenigingen gooien opeens, hup, honderd foto's op het internet, waar helemaal niets bijstaat. Jammer, want wat heb je aan zomaar foto's? Wij kiezen ervoor alleen foto's met zoveel mogelijk gegevens te plaatsen."

Aagje Bruijn verzamelt, zoals ze in de vorige oudbroek.nl vertelde, oude krantenartikelen die betrekking hebben op ons dorp. Bovendien hielp ze Atsie bij haar voortdurende speurtocht naar feiten en verhalen. "Ik ga naar oude mensen om te vragen wie op foto's staan. Ats noteerde dat en zocht dan verdere gegevens."

We nemen er een voorbeeld bij, een tekening van een huis gemaakt door Gerrit Komen, die bij Sytze op de computer staat. Aagje: "Dan vraag je je af: waar staat het, wat was het huisnummer? Wie woonden er achtereenvolgens? Wat is er veranderd? Is het huis misschien gesloopt? Hoe komen we aan de foto?"

"We krijgen de foto's en we kopen ze op veilingen. Niet duur hoor - hooguit voor in totaal honderd euro per jaar," zegt Aagje. Sytze: "De foto's komen overal vandaan, zelfs uit Amerika. Niet zo gek, want tot 1975 kwamen hier met de vreemdelingenboot dagelijks honderden toeristen, die vanzelfsprekend foto's namen."

Aagje: "Van alles wat Atsie deed, was het werk voor Vereniging Oud Broek in Waterland haar het liefst. Het was haar passie." Aagje zegt dat ze geweldig goed kon samenwerken met Ats. Een opvolger voor Atsie? Nee, zegt Aagje, ze neemt de taak van Atsie er liever zelf maar bij.

Hanneke de Wit

Werkzaamheden Havenrak

Broek in Waterland. Nadat het heiwerk gereed is, wordt met spoed gewerkt aan het betimmeren van de walbeschoeiing langs het Havenrak. Een gedeelte muur is reeds gereed en geeft ons de verzekering dat de havenkant door dit werk verbazend zal opknappen. Deze week wordt het brugje bij Schering (N-H) onder handen genomen en geheel vervangen door een brug van beton met ijzeren leuningen. Daardoor zal voor rijtuigen het verkeer een dag gestremd zijn.

Goedkoop Purmerender Courant, 12 september 1906

Gemengd Koor Broek in Waterland bestaat 125 jaar

Zingen in een koor: een ontspannende uitdaging

Gemengd Koor Broek in Waterland bestaat 125 jaar. Een mooie aanleiding om eens te vragen wat er zo fijn is aan zingen in een koor, dat je (Nel Slegt en Ans Sluiters) het al ruim veertig jaar doet. Of dat je er, als één (Wim Drijver) van de weinige mannen, onlangs het zilveren jubileum haalde. Of dat je je wat later, in 2000 (Trudy Kunst), aansloot, maar dan toch ook al zeventien jaar van de partij bent.

We spreken de dames en de heer thuis bij Wim Drijver, die thee zet en koekjes presenteert. Wisten zij al voordat ze bij het koor begonnen wat voor stem ze hebben? Nel Slegt wist dat wel, zegt ze. "De oude mevrouw Posch nam mij mee naar het koor. Meid, zei ze, ga mee, dat is leuk. Bij het koor bleek dat ik alt ben."

Trudy Kunst: "Op de lagere school en ook samen met mijn vader zong ik tweede stem: dat is alt. Als we lang in de auto zaten tijdens vakanties waren wij altijd aan het zingen." Ans Sluiters zat vroeger in een jeugdkoor in Amsterdam en ja, ook zij is alt. Ze speelde viool en blokfluit voordat ze ontdekte 'hoe leuk zingen is'.

De ouders van Wim Drijver zongen in een arbeiderszangkoor in Hoorn. "Zang zat er bij de familie al vroeg in; toch ben ik pas toen ik al vijftig was bij het koor gegaan." Wim, die bariton/bas is, vindt samen-zingen fijner dan hij ooit had kunnen denken.

Anno 1924

Kan iedereen zingen? "Nee," antwoordt Nel: "als je mijn man hoort zingen..." Ans, voormalig onderwijzeres: "Je had brommers in de klas - zo'n brommer kan echt niet leren zingen." Wim, mild: "Je kunt je stem en je gehoor wel scholen." Trudy kent iemand die te horen kreeg dat ze maar beter niet kon meezingen in een koor. "Nu zingt ze goed."

Wim Drijver vormt twintig procent van de mannelijke koorleden. "Klopt, er zijn dus vijf mannen," zegt hij. "Twee tenoren en drie bassen." Het koor telt dertig vrouwen. Waarom zijn er zo weinig mannen? "Mannen zeggen dat ze niet kunnen zingen, ze vinden het te zwaar of ze willen op woensdag de deur niet uit vanwege voetbal," legt Trudy uit.

De schaarste aan mannen blijkt niet aan tijd gebonden. Nel laat een knipseltje zien uit 1971, waarin gewag wordt gemaakt van '5 heeren die prachtig zongen.' "Er zaten dus altijd al weinig mannen op het koor." Wim houdt van voetbal, hij snelt na de zang naar huis om het laatste deel van de wedstrijd te zien, maar zou het koor niet willen missen. "Zingen is een gezellige, ontspannende bezigheid."

De verschillende stemmen oefenen eerst apart, dus de alten samen enzovoort. Trudy: "Soms spreekt een lied je in het begin niet zo aan. Maar als we het dan ten slotte samen zingen, ben je verrast, zo mooi als het klinkt." Nel vertelt dat ze vaak ontroerd is. "Dan denk ik: zingen wij dat echt?"

4e rij: Arie Broers, Forre, Jaap Poolman, Cor Postma, Piet de Ruyg, Teun Poolman, W. Edel, Jelle?
3e rij: onbekend, Annie Lakenberg, Griet Postma, Mevr. Oud, Thea + Greetje v. Dusschoten, Nellie Bregman, Jannie de Waal, Marie Pels, Matje v.d. Berg
2e rij: Lies Haringhuizen, Klaas Bregman, Jo Tolk, Dirigent Heins, Jaap Molenaar, Grietje Bont
1e rij: Andries de Ruig, Trijnie de Wit, Mervr. Heins, Trien Tolk, To Engelenburg, Jo Tjemkes

Deelnemers concours Soesterberg

Keren wij nu even terug naar 1892, het jaar waarin Gemengd Koor Zanglust werd opgericht. Nel Slegt die het archief beheert, heeft een paar mappen met informatie meegebracht.

"Ze begonnen in Bondscafé het Broekerhuis, nu een woonhuis op de hoek Kerkplein en Keerngouw," zegt Nel. "In 1924 verhuisden ze naar café Concordia aan de Dorpsstraat. In 1942 ging het koor ter ziele; vaandels en allerlei andere spullen van het koor zijn tijdens de oorlog zoekgeraakt."

In 1949 werd het koor opnieuw opgericht. Het repeteerde in de lagere school aan het Room-einde. "In de winter was het er stervenskoud," herinnert Ans zich. "We stonden ons rond een oude kachel op te warmen en Annie Voorderhake kwam met een grote pot koffie." Toen het oude schoolgebouw in 1984 werd verkocht aan kunstenaars Eric Claus en Heleen Levano, verhuisde het koor naar Het Broeker Huis aan het Leeteinde, waar het nog altijd repeteert.

Rond 1970 maakte de naam 'Zanglust' plaats voor 'Gemengd Koor Broek in Waterland'. 'Gemengd' duidt op de aanwezigheid van mannen en vrouwen, maar ook op het feit dat sopraan, alt, tenor en bas zijn vertegenwoordigd. Voor de Broeker koorzangers betekent 'gemengd' bovendien, dat zij van alles zingen: populair, klassiek, licht klassiek en kerkelijke liederen.

Oefenen, oefenen en nog eens oefenen. Dat geldt niet alleen voor de zangers, maar ook voor dirigente Gerarda Bloem en pianiste Corrien van Dam. "Onze pianiste is van onschatbare waarde," zeggen de dames. Wim Drijver: "Corrien is een harde werker. Ze eist van zichzelf dat ze de partij goed onder de knie heeft."

Ans vertelt hoe belangrijk de inbreng van de dirigente is. "Zij moet de muzikaliteit zo overbrengen, dat de koorleden aanvoelen hoe ze het stuk het beste kunnen uitvoeren. Zij moet horen of de stemmen zuiver klinken en ze mag niet te gauw tevreden zijn." Volgens Trudy moet de dirigent 'de balans zoeken tussen het maken van mooie muziek en het creëren van een gezellige sfeer'.

De langst-zittende dirigent (1957-1980, met een onderbreking van drie jaar in de jaren zestig) was Gerard Mittendorf. Destijds besliste de dirigent hoe het repertoire er zou uitzien. Tegenwoordig bepaalt een muziekcommissie welke liederen worden ingestudeerd.

Trudy, Ans en Nel maken, evenals dirigente en pianiste, deel uit van de muziekcommissie. "De dirigent heeft het laatste woord," licht Ans toe. "Wij kunnen een stuk wel mooi vinden, maar het kan bijvoorbeeld te hoog gegrepen zijn." Nel vertelt dat veel oude muziek bewaard is gebleven. "Ons archief beslaat drie kasten."

Ze koesteren herinneringen. Wim: "De kaarten voor de Misa Criolla van Ramirez waren een half jaar voor de uitvoering in december 2002 al uitverkocht. Een Boliviaans straatorkest speelde mee - het was een hoogtepunt. Alles ging goed, zelfs het decor was prachtig."

"Samen muziek maken, zorgen dat het stuk zo mooi mogelijk klinkt, is heerlijk," vindt Ans. De koorleden vormen een fijne groep. "We vergeten elkaar niet, bijvoorbeeld als iemand ziek is en een tijdje niet kan komen." Wim zegt dat zingen in groepsverband des te fijner is, omdat je je zwakke punten kunt camoufleren: "die vallen niet op." Nel: "Na de repetitie is mijn hoofd heerlijk leeg."

Toewerken naar een concert, vaak twee keer per jaar, is een mooie uitdaging. "Daar doe je het voor," zegt Nel. Trudy: "En dan na het kerstconcert nog even bij elkaar zitten met een hapje - dan merk je dat we een goede band hebben. Soms schuift het koor ook aan voor een kort optreden bij een groter gebeuren, bijvoorbeeld het Korenfestival."

Hebben de dames en heer nog wensen? Ja. Ze kijken allen uit naar de komst van jonge koorleden, want jonge stemmen klinken toch anders dan oudere stemmen.

HdW

AFBRAAK MOLENS in 1910

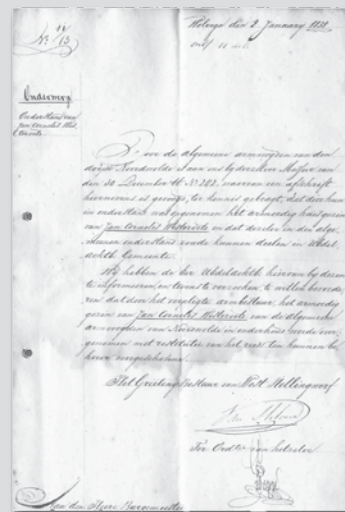
- **Broek in Waterland.** De algemeene vergadering van de polder 'de Broekermeer' heeft met eene kleine minderheid tegen het voorstel van het Dagelijksch Bestuur aangenomen, om de windmolens te vervangen door een dieselmotor. Als adviseur is benoemd de heer H. Paul, ingenieur te 's-Gravenhage

- **Broek in Waterland.** Gelijk reeds eerder in dit blad is medegedeeld, is één der molens in den Broekermeer-polder vervangen door eene motorbemaling. Gepasseerde week is het werk opgeleverd en is, in tegenwoordigheid van het Bestuur van genoemden polder, den ingenieur Paul uit 's-Gravenhage, den leverancier e.a. proef gemalen, waaruit bleek, dat alles uitstekend in orde is.

Geweldige vrijwilligersbaan

Wie heeft zin en tijd zich te gaan bezighouden met de archieven van Broek in Waterland na het jaar 1813? Het Waterlands Archief in Purmerend is op zoek naar vrijwilligers. "Deze archieven bevatten een enorme rijkdom aan verborgen gegevens," zegt Cees de Groot van het Waterlands Archief.

Het gaat om de geschiedenis van scholen, de bouw van bruggen, over Broekers die elders 'onderstand' (ondersteuning) kregen van een Armenfonds, over opname in een ziekenhuis, verpleeginrichting of een heropvoedingskolonie in Drenthe.

Cees de Groot: "Wist u dat Broek een eigen Nachtwacht had? Dat was de voorloper van de buurtpreventie. Zo bevat het archief een keur aan gegevens, die soms een opvallende overeenkomst vertonen met de problemen van de huidige tijd."

Het verbeteren van de toegankelijkheid tot het archief en beschikbaarstelling van gegevens gaat stapsgewijs. Eerst worden de gegevens ingevoerd in een computer en/of worden stukken gescand of gefotografeerd. Daarna wordt het resultaat op internet getoond, zodat het voor iedereen beschikbaar komt.

Mocht u geïnteresseerd zijn in dit bijzondere, dankbare werk, neem dan contact op met Cees de Groot via c.groot@waterlandsarchief.nl

Koorhek terug op zijn plaats

Het koorhek dat u geruime tijd hebt moeten missen in de Broeker Kerk, heeft zijn oude plaats teruggekregen. Dat zit zo: lang geleden werd een koperen boog op het koorhek aangebracht. Het hek moest worden opgeschoven, maar toen paste het deurtje er niet meer in.

Het fraaie deurtje kwam terecht in het Rijksmuseum waar J.W. Niemeijer, die er werkte, het tegenkwam. Niemeijer, een van de oprichters van Vereniging Oud Broek in Waterland, zorgde dat het deurtje terugkeerde naar de kerk, waar het onder de preekstoel belandde.

De fa. Huijberts uit ons dorp heeft het koorhek onlangs onder handen genomen. Aan beide kanten zijn plankjes aangebracht en

het deurtje is teruggeplaatst. Alles is mooi in kleur afgeleverd. De heren Niemeijer en Mars (eveneens oprichter van onze vereniging) hebben het resultaat inmiddels bewonderd.

Jeugdherinneringen

Geschreven door Johanna Egbertina Schoemaker, in 1894 geboren dochter van schoolhoofd Arend Schoemaker, met aanvullingen en commentaren van Nelly Catharina Bakker, in 1889 geboren dochter van dokter Bakker.

DEEL 1

Dorpsarts Cornelis Bakker met zijn vrouw, dochter Nelly en dienstbode Zwaantje aan De Erven

De ligging van Broek in Waterland

Broek is een heel ander dorp dan de streekdorpen aan weerszijden van de Zaanstreek. Waterland ten Oosten van het Noord-Hollands kanaal bevat veel kleine droogmakerijen en daartussen kris-kras sloten en watertjes. Rondom Broek de Broekermeer, de Belmermeer en de Noordmeer, bij Buiksloot de Buikslotermeer en bij de Monnikendam de Monnikmeer, 't land in deze bemalen droogmakerijtjes was vrij droog, de rest erg nat, al wordt het natuurlijk ook bemalen.

De meeste boerderijen, voorzover ze niet langs de dijken liggen, zijn alleen per boot en fiets te bereiken. Ook dokter bezocht zijn patiënten buiten het dorp per roeibootje; voor 't roeien had hij een vaste man (Houtman). Als 's winters het ijs sterk was, per grote slee (toog noemden we die); een warme stoof erin, een plaid om de benen; Houtman op de schaats erachter.

Instrumentas vòòr in de toog

In de 'kwakkeltijd' tussen vorst en dooi moest mijn vader wel met paard en rytuig (bij sneeuw enz.), hij moest dan helemaal over Monnikendam omdat er geen wegen waren. Dit is na 1916 verbeterd. Indertijd reed je op de Zeedijk (gevaarlijk bij storm), nu is de weg onder aan de dijk. De meeste kinderen werden niet door de baker gehaald. Bij het 'eerste hanengekraai' haalde men mijn vader, die daardoor soms uren en uren bij een bevalling

zat en door de grote afstanden niet wegkon en dan probeerde de oude vrouwen (altijd minsten twee, meest burens aanwezig) aan 't vertellen te krijgen over 'vroeger', sprookjes, ze aan 't zingen te krijgen. (Nel Bakker)

Tussen vriezen en dooien zal 't wel eens moeilijk zijn geweest. Hij is wel een paar keer door het ijs gezakt. Zijn opvolger Parree heeft direct een motorfiets genomen. Als dokter Bakker in Holysloot moest zijn, moest hij het hele Holysloter die over. 't Hoorde niet onder de gemeente maar wel onder dokters rayon. Stel je dat eens voor, midden in de nacht soms. Een vroedvrouw was er niet. De meeste kinderen werden door de 'baker' gehaald.

Alleen de baker Anne van Evert (Lof) probeerde wel eens 't kind te halen. Tegen deze dingen streed mijn vader heftig met het oog op infecties en deelde haar een fiks standje toe en ried mensen af haar als baker te nemen. (NB)

Geïsoleerd was het dorp zelf niet. Het leefde van Amsterdam, waar het per behoorlijke weg, tram en vaart mee verbonden was. De Broekervaart loopt van het Noord-Hollands kanaal naar Edam, het eerste gedeelte van Schouw door de ringvaart van de Broekermeer, in het dorp was die bebouwd, de weg dan die er langs loopt, naar Amsterdam. Het dorp omarmt als het ware het Havenrak, een flink wateruitwas van de Broekervaart. Het is later erg bedorven door de aanleg van de grote weg, volkomen in tweeën gesneden.

De staffersboeren

Wie woonden er? In mijn jeugd 1100 à 1200 inwoners, in de gemeente met Zuiderwou (300) en Uitdam (100) totaal zo'n 1500. In de eerste plaats de boeren, geen arme zandboeren, geen rijke kleiboeren, daar tussenin. Verreweg de meeste melk werd verkocht in Amsterdam, niet door de boeren zelf, maar door slijters die we staffersboeren (stadvaartsboeren) noemden. Elke morgen heel vroeg, ca zes uur, vertrok de 'melkboot', waar alle melk werd heengebracht. Om drie uur kwam ze terug. Onze school ging om drie uur uit; vanwege de kinderen uit de omtrek hadden we maar één uur 's middags. 't Was voor ons een vermaak naar de aanlegplaats van de melkboot te hollen. Soms waren we net op tijd. Er waren er altijd wel enkele die dronken van de boot kwamen.

Er werd onder de stadvaartsboeren vrij zwaar gedronken. Als ze in café's in Amsterdam melk brachten, kregen ze vaak een 'slokkie' maar ze moesten soms drank kopen (net als 't brood afnemen bij de bakkers). Onder degenen die dronken had je twee soorten:

1. die het drinken direct lieten als ze niet meer naar stad gingen,
2. de 'echte' drinkers, heel vaak erfelijk belast (epilepsie in de familie, zenuwziekten, debielen, KZ-dronkenschap). Mijn vader deed eens een enquête maar de families waren onderling zo verwant als je een of twee geslachten verder kwam, dat hij niet tot concrete resultaten kwam. Hij had later met Meerenberg (nu Santpoort) daarover wel contact. Op uitvoeringen dronken de stadvaartsboeren wel fiks, bv een hele fles port de man (natuurlijk niet allemaal!). (NB).

Ze aten in Amsterdam hun brood in een café. Er waren heel wat staffersboeren, kleintjes met een armelijk bestaan, ook grote met knechts. De familie Wiedemeyer bijv. behoorde tot de welgestelden in het dorp. Gerrit van mijn leeftijd is onderwijzer geworden, Jannie trouwde met een onderwijzer, Kees woont nog in Broek.

Wordt vervolgd

Klikspaan was actief in de jaren vijftig, zestig van de vorige eeuw. In die tijd kende iedereen in Broek in Waterland iedereen. Verhalen over gebeurtenissen, geruchten en roddels gingen van mond tot mond. Klikspaan bracht de roddels al dichtend onder de mensen in een zogenoemd AC-krantje.

Na de "Parelvissers" van Bizet de "Tandenvissers" van Klikspaan.

Van Parelvissers heb ik gelezen
Van "goldrushes" heb ik gehoord
Ook vindt men wel eens diamanten
En wordt er olie aangeboord
Maar wat ik laatst weer hoorde vertellen
Is wel heel nieuw op dit gebied:
Men heeft naar tanden thans gedoken
En..... dat is in Broek geschied!!

Een Broekerling
Bij het ontbijt
Kreeg havermout
Reeds lange tijd
Hij vindt het lekker
Hij lust 't graag
Doch op een morgen
Protesteerde zijn maag
Hij vloog paars aan
Naar het toilet
Zò stond dit "Vrij"
Dan al "Bezèt"
De zware strijd
Gestrèen aldaar
Ga ik voorbij

Verveelt U maar
Na één minuut
Was hij weer fit
Met lege maag
Doch.... zonder gebit!
Z'n maaginhoud
Was overboord
Maar ook z'n tanden
Waren voort!!!

't Vervolg gaat nu iets onwel rieken
Edoch, dat is niet mijne schuld
De beerput werd nu leeggeschepeld
Een ierkar met zijn kost gevuld
Men zocht, men dook, men groef en vond dan
't Zestiendelig hapkleinood
Twee dagen vol van zoete arbeid
De put was leeg, de vreugde groot.
Ik schreef dit alles nuchter neder
Hoewel ik één ding vreselijk vond:
Dat zelfde beerput-onderdeeltje
Siert nu alweer des Broekers mond.....

BAH

